

این چیزی نیست که رئیس یا هیئت رئیسه حل کند باید خود مجلس حل کند و اگر هم خود دولت در این باب عقیده دارد يك لایحه قانونی رسماً بفرستد و حل این مسئله را تقاضا نماید حالا اگر آقای محمد هاشم میرزا میخواهند تقاضا کنند باید تقاضای ایشان بطور طرح قانونی باشد که بمجلس پیشنهاد کنند بکمیسون مبتکرات و از اینجا بکمیسون دیگری که مجلس معین میکند برود بعد در مجلس مطرح شود و این مطلب همچو ساده نیست که فوراً در مجلس اظهار شده و فوراً رأی داده شود

محمد هاشم میرزا - بلی اگر يك ماده تازه بر قانون بخواهیم بیفزاییم همبطور است که میفرمائید و اگر دیگران برخلاف بنده باشند بهر کمیسونی که رجوع شود بنده عرایض خودم را مدلل خواهم کرد ولی بنده عرض میکنم این ماده تفسیر شود گمان میکنم این مطلبی نیست که طرح قانونی لازم داشته باشد

رئیس - تفاوت نمیکند تفسیر قانون هم يك ماده میخواهد بموجب يك ماده قانونی باید این ماده که اشاره گردیده تفسیر شود و این مطلب را یا باید یکی از آقایان و کلاً پیشنهاد کنند یا دولت اگر شما پیشنهاد میکنید باید بموجب طرح قانونی باشد و اگر از طرف دولت پیشنهاد شود بموجب لایحه قانونی باید باشد چنانچه عرض کردم مجلس را ختم میکنیم و باید آقایان تشریف داشته باشند تا دو ساعت از شب گذشته - مجلس آتیه روز یکشنبه دو ساعت قبل از غروب خواهد بود - دو نفر ناظر هم از برای انتخاب کمیسونها قبلاً معین شده است (مجلس تقریباً يك ساعت و نیم قبل از غروب ختم شد)

جلسه ۲۳

صورت مشروح مجلس روز شنبه ۲۹ شهریور جمادی الاولی سنه ۱۳۲۳

مجلس تقریباً دو ساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل و صورت مجلس روز ۵ شنبه ۲۲ قرائت شد

غائبین با اجازه - آقای سردار معظم کردستانی
آقای صدر الممالک

غائبین بی اجازه - آقای حاج امام جمعه آقای حاج میرزا شمس الدین آقای ناصر الاسلام آقای نظام السلطان آقای مدحت السلطنه

رئیس - در صورت مجلس ملاحظاتی هست (اظهاری نشد) ملاحظاتی نیست صورت مجلس تصویب شد

راجع بکمیسونها آنروز معین کردیم و اسامی آنها را اعلان نموده و آقایان مسبق هستند کمیسون بودجه مشغول رسیدگی دوسه فقره بودجه هائی است که از طرف دولت رسیده همانطور که در مجلس رأی داده شد و قتیکه در کمیسون رسیدگی و تصویب شد باید موقتاً اجرا شود و بوزارتخانه ها اخطار میشود همان را بموقع اجرا بگذارند تا بودجه کل بمجلس بیاید آنوقت رأی داده شود بودجه وزارت عدلیه را کمیسون رسیدگی نموده و فعلاً مشغول رسیدگی بودجه وزارت معارف است و همین دوروزه تمام می شود بودجه وزارت خارجه هم تا آخر هفته آینده

تمام خواهد شد کمیسون عدلیه مشغول رسیدگی بلایحه قانونی محاکمات تجارتنی است آنرا هم مجلس رأی داد وقتی در کمیسون رسیدگی شد موقتاً اجرا شود تا در موقع مقتضی بمجلس بیاید همین دو سه روزه آنهم تصویب و از کمیسون عدلیه خواهد گذشت و بوزارت عدلیه فرستاده خواهد شد کمیسون قوانین مالبه هم دوسه فقره کار دارد یکی راجع بتشکیلات مالبه است که شوراولش تمام شده و تا سه چهار روز دیگر شور دومش هم تمام میشود بمجلس می آید و يك لایحه قانون مستغلات است که آنهم تقریباً شور اولش شده و تا یک هفته دیگر تمام میشود امروز هم يك قانون دیگر راجع بدخانیات از طرف دولت پیشنهاد خواهد شد و گمانم اینست تا ده روز دیگر تمام شود مقصود این است که آقایان بدانند اگر تا بحال ترتیبات مجلس درست نبوده است بواسطه این بود که از طرف دولت لایحه پیشنهاد نشده بود مسلمانان ده روز دیگر اینطور نخواهد بود و از ده روز به بعد ترتیبات ما مرتب خواهد شد و اقلاً هفته سه جلسه خواهیم داشت روز یکشنبه هم که مجلس تشکیل نشد برای این بود که کمیسونها مشغول کار باشند و زودتر لوابجی که در کمیسونها هست بمجلس بیاید يك رقمه هم از طرف آقای وثوق الدوله رسیده لازم می دانم بعرض مجلس برسد (رقمه مزبوره بمضمون ذیل قرائت شد)

مقام ریاست مجلس مقدس شورای ملی شید الله ارکانه راجع بعریضه که در دو ماه قبل این بنده بتوسط آن مقام محترم بمجلس مقدس معروض داشته و در خصوص نسبت هائی که روزنامه رعد و بعضی جرائد دیگر راجع بتعرض ارباب جمشید و غیره بینده داده اند استدعای رسیدگی کرده ام تا اکنون جوابی که تصمیم مجلس مقدس را بر بنده معلوم نماید زیارت نشده و شرحی هم که در تعقیب عریضه اولیه خدمت حضرت مستطاب عالی عرض کرده و سره صدر جواب را استندعا کرده ام بلا جواب مانده است اگر چه شاید نا اشتغال مجلس مقدس بامور مهمه عجله بنده بموقع بنظر می آید ولی چون متأسفانه پس از استدعای رسیدگی از نمایندگان محترم ملت نیز از تعرضات مصون نبودم بامید اینکه در این مدت فرصتی هم برای مطالعه عرایض بنده بوده است بمرض این مختصر مبادرت نموده و جواب نمایندگان محترم را در خصوص مستدعیات خود انتظار دارم زیاده عرضی ندارم

(وثوق الدوله)

رئیس - اینکه عرض کردم لازم است بمرض مجلس برسد برای این بود که همانطور که اشاره کرده اند در دو ماه قبل يك کافذ مفصلی راجع به نسبت هائی که با ایشان داده اند بمجلس نوشته بودند و تقاضای تشکیل يك کمیسونی کرده بودند که باین مطلب رسیدگی نماید ولی با ایشان مرض کردم این قبیل کارها راجع بمجلس نیست و وظیفه مجلس نیست که کمیسون معین کند و رسیدگی باین مطلب نماید و اینطور صلاح دیدم که کمیسون عرایض مرقومه اولیه ایشان را بالایحه که ضمیمه آن بود و طبع شده و بمرض آقایان رسیده است آنرا برای هیئت دولت بفرستد و تقاضای رسیدگی از هیئت دولت بنماید گویا همبطور که صلاح دیده شده صحیح

باشد (جمعی گفتند صحیح است) حالا راپورت شعبه سوم راجع به نمایندگی آقای ملک الشمر اقرائت میشود (بمضمون ذیل قرائت شد)

شعبه سوم در تحت ریاست آقای سردار منصور تشکیل و راجع باهتیار نامه آقای ملک الشمر انانیده در جز در جلسات عدیده رسیدگی نموده اعتبارنامه و صورت مجلس انتخابات مزبوره در شعبه قرائت گردید اعتراضاتی که رسیده بود از این قرار بود

(۱) جمعی شکایت نموده بودند که انتخابات محل مزبور مطابق قانون نبوده چون صاحبان آنها شناخته نشدند شکایت مزبوره قابل توجه نگردید

(۲) اعتراض شده بود که اعضاء انجمن نظار معروفت نداشته و بوزارت داخله نیز معرفی نشده اند چون مصطفی میرزا که بعد از اتمام عمل انتخابات حکومت آنجا را داشته و صورت مجلس را نیز امضاء و مهر نموده بود این اعتراض نیز محل توجه واقع نشد

(۳) اینکه انتخابات در جز بدست حکومت موقت مسمود خان جاری شده بود که در آن موقع باقی بوده راجع باین فقره هم بدوسیة وزارت داخله مراجعه شده و از نوشتجاتی که در دوسیة مزبوره ملاحظه شد شعبه نتوانست موفق به تشخیص انقیاد یا یاغیگری مسمود خان بشود علاوه بر شکایات و اعتراضات مزبوره مطالبی که در خود شعبه محل تأمل گردید عدم رعایت یکماده از نظامنامه انتخابات راجع بانشاراعلان انتخابات بود که بدون تمدد مدت قانونی دو روز بعد از انتشار اعلان شروع بدادن تعرفه شده بود اگر چه این فقره نیز در موقع گذشتن بعضی از اهتیار نامه ها سابقه پیدا کرده بود با وجود این شعبه نتوانست تصمیمی در رد یا قبول اعتبار نامه آقای ملک الشمر اخذ نماید و بدین واسطه ارجاع بمجلس شورای ملی مینماید

رئیس - راجع بانخاب آقای ملک الشمره مخالفی هست

آقای سید فاضل - بنده مخالفم

رئیس - پس میماند برای جلسه دیگر يك راپورت دیگر راجع بانخاب آقای میرزا عیسی خان است از ساوه که در جلسه گذشته مخالفت شد و موقوف باین جلسه شد. آقای مبصر الملک پیشنهاد کرده اند چون دوسیة این کار کاملاً ملاحظه نشده است بماند برای جلسه دیگر باید در این باب رأی بگیریم آقایانی که تصویب میکنند بماند برای جلسه دیگر قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد - کاریکه عجلاناً امروز داریم (۹ نفر از آقایان هستند که قسم یاد نکردند امروز باید قسم یاد نمایند)

معتصم السلطنه - در ضمن فرمایشات که در خصوص اشتغال کمیسونها فرمودید بگری از کمیسون رسیدگی بحساب خزانه داری نفرمودید در صورتیکه قریب چهل روز است این کمیسون معین شده و هنوز راپورتش بمجلس نرسیده است استدعا میکنم تأکید بفرمائید این کمیسون راپورت عملیات خودش را بمجلس تقدیم نماید

رئیس - بسیار خوب - (در اینموقع نفر آقایان

مفصله ذیل قسمنامه را بمضمون ذیل قرائت و امضاء نمودند (

من کدر ذیل امضاء میکنم خداوند را بشهادت می طلبم و بقرآن مجید قسم یاد میکنم مادام که حقوق مجلس و مجلسیان مطابق قانون اساسی محفوظ و مجری است تکالیفی که بمن رجوع شده است مهما امکان با کمال راستی و درستی و جد و جهد انجام بدهم و نسبت باعلیحضرت شاهنشاه متبوع عادل مفخم خود صدیق و راستگو باشم و بااساس سلطنت و حقوق ملت خیانت ننمایم و هیچ منظوری نداشته باشم جز فوائد و مصالح دولت و ملت ایران

آقا شیخ حبیب الله - مشارالدوله - حاج میرزا ولی الله خان کردستان - حاج شیخ یوسف - آقای حاج مهذب الدوله

(آقای حاج مهذب الدوله قسم نامه را باضافه جمله یعنی بقدر امکان قرائت نمودند)

رئیس - خاطر آقایان را متذکر مینمایم که قسمنامه راهمانظوری کدر قانون اساسی نوشته شده است باید قرائت نمود و چیزی نباید اضافه یا کسر کرد. (بعد آقایان ذیل قسم یاد نمودند) سردار معظم نماینده قوچان - آقای میرزا محمدعلیخان نماینده بوشهر - صدرالملك (آقای شیخ محمد حسین یزدی برای قسم حاضر شدند)

رئیس - قسم یاد نمودنتان بدون مقدمه است یا مقدمه دارد

حاج شیخ محمد حسین - مقدمه دارد باید عرض کنم

رئیس - آقای حاج شیخ محمد حسین یزدی یکمقدمه برای قسم یاد نمودنتان راجع باحوالات روحی و بدنی خودشان نوشته اند اگر مجلس اجازه بدهد قرائت شود

حاج شیخ محمد حسین - مقدمه را باید عرض کنم اگر رأی داده نشود بنده قسم نمیخورم

رئیس - اگر قسم نخورید نمیتوانید بمجلس تشریف بیاورید و اگر مجلس رأی ندهد نمیتوانید مقدمه را قرائت کنید

حاج شیخ محمد حسین - بنده حاضرم اگر آقایان رأی میدهند آنرا بخوانم و بعد قسم بخورم و اگر رأی نمیدهند استعفا نمایم

رئیس - حالا اگر آقایان رأی می دهند آقای شیخ محمد حسین مقدمه که نوشته اند بخوانند قیام نمایند

(اغلب قیام نموده و آقای رئیس بالضروره از مجلس خارج شده آقای مؤدب السلطنه نایب رئیس بمقام ریاست جلوس نمودند)

حاج شیخ محمد حسین - عرض بنده از اینمقدمه اینست کدر قسم خوردن خیانت نشود خیانت بدو نحو تصور میشود یکی خیانت فکری و عملی که مرسوم است و بنده نکرده ام و یقین دارم نخواهم کرد و کبلی هم نباشم خیانت نمیکنم

یکی دیگر خیانتی است که مخصوص به بنده است و او اینست که اگر کاریا بعهده یک کسی وا گذاشتند و آن شخص نمی تواند آن کار را بکند و متعهد شود یعنی مردم را افعال کند خیانت است بنده عیبی در خودم می بینم مگر هم گفته ام و اغلب میدانند ولی بطورعلنی نبوده که همه مردم بدانند و حالا میخواهم تقابلی که

دارم بگویم و طوری است بسی کرور ملت میرسد آنوقت قسم میخورم و شرش اینست که عرض میکنم مجلس اول و دوم يك ترتیبی بود که صرف وجود من یقیناً خدمت بود و باهمین عیبی بود که داشتم وجود مرا خدمت میدانستند ولی فرق آن دوره با این دوره خیلی است بجهت اینکه ایندوره خیلی مهم است و مطالبی پیش میآید خیلی مهم و سیاسی و شرایطی لازم دارد که بنده فاقدم حالا عیب مشترک اش بماند یکی اینکه بعض صحبتها و بااصطلاح آنتریکهائی که میشد کمتر خواهد بود فرق دیگر آنکه آقایان اهل علم در این دوره بعهد الله خیلی هستند مقصود اینست که امروز يك خصوصیات در کار هست که در آن دوره هانلود حالا عیب خودم را عرض میکنم اول مسئله گوش من است که حرف نمیشنود یعنی صحبتهای آقایان را نمیشنوم دوم حافظه ندارم فرض بفرمائید مطلبی را هم شنیدم و يك نظری برای من پیدا شد تا موقعی که علم دارم یادم هست و غالباً از یادم میرود حالا بعضی جزئیات است که گفتن نمیخواهد عیب خیلی خیلی بزرگ این است که وجود و کبلی در مجلس برای اینست افکاریکه دارد برای خود هم رأی پیدا کند و اکثریت پیدا کند بنده يك آدمی هستم که مایوسم از این که عقایدما کثرت پیدا کند و این شرح مفصلی دارد بنده اول مشروطه خواهم همه میدانند خیلی دیگر از مردم هم مشروطه خواه هستند ولی فلسفه مشروطه خواهی بعضی با فلسفه مشروطه خواهی عده دیگر فرق دارد بهر حال فلسفه این مطالب باشد حالا نمیخواهم تفصیلاً بدهم باقیش معلوم است مثلاً قوانینی که در این دوره پیش میآید قانون عدلیه است قانون مجازات است قانون مالیات است همینطور در تمام مطالبی که بمجلس میآید این ۲ فلسفه خیلی فرق میکند مثلاً یکی میگوید مالیات اصلاً نمیخواهم یکی میگوید میخواهم اما بشکل دیگر مثلاً بنده میگویم مالیات برای وجوب دفاع از حوزه مسلمین است و البته برای ضرورت است بالضرورت تقدر بقدرها مثلاً پولی که از مردم میگیریم باید بقدر ضرورت بگیریم فلان مقدار مخارج غلط است

نایب رئیس - بنا بود جنابعالی از حالات روحیه خودتان شرح بدهید

حاج شیخ محمد حسین - بسیار خوب حالا قسم میخورم

(قسمنامه فوق را قرائت و امضاء نمودند)

نایب رئیس - آقای عماد السلطنه از کمیسیون نظام و آقای آقامیرزا قاسمخان از کمیسیون قوانین مالیه استعفا نموده اند آقایان قبل از اینکه تشریف ببرند دونه بجای ایشان انتخاب نمایند جلسه آتی هم روز ۳ شنبه سه ساعت قبل از غروب خواهد بود

(مجلس یکساعت قبل از غروب ختم شد)

جلسه ۲۴

صورت مشروح مجلس روز ۳ شنبه پنجم شهر جمادی الاولی ۱۳۲۳

مجلس تقریباً دوساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل و صورت مجلس روز پنجشنبه سلخ جمادی الاولی قرائت شد

غائبین بدون اجازه - آقای حاج امام جمعه - آقای حاج میرزا شمس الدین - آقای سردار متمد **رئیس** - رقمه آقای و نوق الدوله فقط راجع

بقروض ارباب جمشید نبود و راجع ببعضی نسبتهائی که بایشان داده شده بود متذکر شده بودند این مسئله اصلاح میشود غیر از این دیگر در صورت مجلس ایرادی هست ؟

حاج شیخ محمد حسن گروسی - اسم کسی را هم که نسبت با اعتبارنامه ملک الشمرای مخالف بود ننوشته اند

رئیس - لازم نبود ذکر شود

حاج شیخ محمد حسن - چون بنده آنروز مخالف بودم

رئیس - اگر مخالف بودید امروز مخالفت خودتان را اظهار میکنید - دستور امروز چند فقره اعتبارنامه است راجع با آقای میرزا عیسی خان و حاج اعتبار السلطنه و ملک الشمرای و مدحت السلطنه ولی قبلاً بعضی مسائل دیگری هست که آقای وزیر مالیه اظهار مینمایند - راپورت کمیسیون تقشیش و نظارت مالیه هم رسیده صورت مفصلی هم با آن فرستاده اند بکمیسیون بودجه فرستاده خواهد شد هر يك از آقایان که مایل باشند آنجا تشریف برد مراجعه میکنند ولی راپورت کمیسیون قرائت میشود

(بمضمون ذیل قرائت شد)

مجلس مقدس شورای ملی شیدا الله ارکانه موافق ماده ۴ قانون نسخ قانون ۲۳ جوزا مقرر است که کمیسیون نظارت و تقشیش مالیه هر هفته یکمرتبه صورتی از کلیه وجوهات نقدی خزانه بتوسط وزارت مالیه بمجلس مقدس تقدیم کند علت تأخیر که در دو هفته گذشته صورت مزبور تقدیم نشده این است که صورت عایدات ولایات و یارۀ اطلاعات که باید از خزانه داری بکمیسیون برسد بواسطه تعطیل آنها که قهرابیش آمده بود تا چند روز قبل نمیرسید از روز پنجشنبه (۱۸) حمل که ادارات خزانه شروع بکار کرده اند در حقیقت شروع کمیسیون هم بکار در همین روز بوده است اینک صورتی که از عایدات بخزانه تا تاریخ (۲۴) حمل از صندوق خزانه داری بکمیسیون رسیده خلاصه آن ذیلا بعرض مجلس محترم میرسد

صورتی هم از مالیات و عایدات ولایات بموجب تلگرافات واصله بتدریج رسیده است خلاصه آنها ذیلا بعرض میرسد - بعضی از ولایات هم تا کنون صورت عایدات را فرستاده اند بعد از رسیدن بعرض خواهد رسید این ولایات هم که صورت عایدات را نوشته اند توضیح نکرده اند که چقدر عایدات بمصارف رسیده و چقدر بر کفر فرستاده شده صورت توضیحات آنها هم خواسته شده که با یست در هر هفته بنویسند و فرستند که میزان عایدی بصندوق مرکز همین شود و بعرض برسد

تنخواه موجودی در صندوق خزانه داری موافق صورت قلمدادی رئیس صندوق مرکزی که صورت مزبور ضمیمه راپورت است بعد از وضع مخارج و جوهریکه در بانک استقراضی و غیره در عوض طلب از ارباب جمشید و غیره توقیف نمودند سی و پنج هزار و چهار صد و نود و یک تومان و سه قران و نه شاهی

و تنخواهی که در ولایات از باب مالیات و سایر وجوهات امنای مالیه در یافت نموده اند موافق تلگرافات واصله که